

Ярош О.*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З МОРСЬКИМ ПІРАТСТВОМ

Морське піратство відоме ще з давніх часів, однак сьогодні воно перетворилось в серйозну міжнародну проблему, що зачіпає інтереси великої кількості держав світу. «Сучасна форма морського розбою досить змінилася: вона починає включати нові тенденції розвитку міжнародної організованої злочинності – контрабанду наркотиків, зброї, торгівлю людьми та тероризм, які формують собою «нові ризики», що суттєво загрожує міжнародній безпеці та правопорядку» [1].

Акти піратства негативно впливають на торгове судноплавство, становлять загрозу для життя та здоров'я моряків та пасажирів суден, ускладнюють доставку гуманітарної допомоги, призводять до значних збитків у міжнародній торгівлі та значної економічної шкоди для багатьох країн. За даними міжнародного Центру по боротьбі з піратством та Міжнародного морського бюро кількість піратських нападів в останні роки постійно зростає, що свідчить про зростання актуальності даної проблеми та про нагальність вжиття необхідних заходів для протидії їй.

Незважаючи на ряд вжитих міжнародним співтовариством заходів політичного, економічного та силового характеру, піратські атаки продовжуються. Однією із основних причин цих невдач є слабкість міжнародно-правового регулювання боротьби з піратством та антипіратського національного законодавства. Положення про боротьбу з піратством містяться в Конвенції ООН про відкрите море 1958 р., Конвенції ООН з морського права 1982 р., Конвенції про боротьбу з незаконними діями, направленими проти безпеки морського судноплавства 1988 р., також може бути застосована Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р.

Згідно зі ст. 101 Конвенції ООН з морського права 1982 р. піратством є «будь-який неправомірний акт насилля, затримання або будь-який грабіж, що здійснюється з приватною метою екіпажем або пасажирями будь-якого приватного судна або літального апарата і спрямований у відкритому морі проти будь-якого судна чи літального апарата, особи або майна на борту судна»[2]. До піратства належить акт добровільної участі у використанні судна, коли було відомо про те, що судно є піратським. Дії, спрямовані на підбурювання або свідоме сприяння піратству, також кваліфікуються як піратство.

Цією проблемою займається і Рада Безпеки ООН, яка діє на підставі розділу VII Статуту ООН, який присвячений питанням підтримання миру та міжнародної безпеки. З 2008 року Рада Безпеки ООН прийняла декілька резолюцій по проблемі піратства в районі Сомалі. Так, згідно з резолюцією 1851, прийнятою 16 грудня 2008 р., держави, які співпрацюють із Сомалі, отримали право вживати всі необхідні заходи для припинення піратської діяльності не лише в територіальному морі, але й на сухопутній території та повітряному просторі Сомалі.

Однак, не дивлячись на досить широке правове врегулювання цієї проблеми, дана правова база не здатна ефективно протидіяти морському піратству. Ст. 105 Конвенції ООН

* студентка 3 курсу відділення «міжнародне право» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доц. Ржевська В.С.

з морського права 1982 р. передбачає, що «у відкритому морі чи в будь-якому іншому місці поза юрисдикцією будь-якої держави будь-яка держава може захопити піратське судно чи літальний апарат, або літальний апарат чи судно, захоплені шляхом піратських дій, які знаходяться у владі піратів, заарештувати осіб, які знаходяться на ньому і захопити майно, яке знаходиться на цих суднах»[2]. При цьому судові установи тієї держави, яка здійснила це захоплення, можуть (але не зобов'язані) виносити постанови про накладення покарань і визначати, які заходи повинні бути прийняті по відношенню до таких суден, літальних апаратів або майна, не порушуючи прав добросовісних третіх осіб.

«Існуючий міжнародно-правовий режим боротьби з піратством розрахований на прибережні держави, здатні здійснити антипіратські дії і притягнути піратів до судової відповідальності»[3]. Тому у випадку застосування ст. 105 Конвенції ООН про морське право виникають проблеми процесуального характеру – встановлення особи, здійснення перекладу на різні мови під час перевірки та слідства, збір доказів, так і економічного характеру – транспортування підозрюваних, утримання засуджених, повернення їх в державу громадянства після відбуття покарання. Крім того, «законодавство багатьох держав просто не містить норми, яка б давала можливість притягнення до кримінальної відповідальності іноземних громадян та осіб без громадянства за піратські злочини, скоєні поза межами їх територій»[4].

Із врахуванням цього, більшість держав ухиляються від притягнення піратів до кримінальної відповідальності на своїй території, навіть якщо це дозволяє їх законодавство, і прагнуть передати таких осіб до держав прибережної зони, які мають відповідні правові можливості або ж просто їх відпускають. Поки що у Східній Африці такою державою є Кенія, законодавство якої передбачає притягнення до кримінальної відповідальності піратів-іноземних громадян за дії, вчинені у відкритому морі.

В останній час все більше обговорюється можливість створення Міжнародного трибуналу по переслідуванню осіб, які вчинили піратський напад. Цей орган може бути створений на основі резолюції Ради Безпеки ООН, подібно до міжнародних трибуналів по Югославії та Руанді. Також це може бути і регіональний трибунал за підтримки ООН і місцезнаходженням в Кенії чи іншій прибережній державі цього регіону. «Можливі і інші варіанти вирішення даної проблеми: створення такого трибуналу угодою зацікавлених держав або ж включенням піратства до юрисдикції Міжнародного кримінального суду, але це може зайняти декілька років»[5].

Морське піратство сьогодні залишається однією з найактуальніших глобальних проблем, яка потребує негайного вирішення. Одними із основних шляхів її подолання є розробка детального міжнародно-правового механізму та процедури притягнення осіб, які займаються даною злочинною діяльністю, до кримінальної відповідальності, вдосконалення національного антипіратського законодавства та узгодженість правових норм та актів, що регулюють боротьбу з цим видом злочинів.

Література

1. Бантишев О.Ф., Гуменюк М.М. Правові та організаційні заходи боротьби з піратством. – К.: Слово, 2006. – С. 52.
2. Конвенция ООН по морскому праву от 10 декабря 1983 года, ст. 101, 105 // Действующее международное право. В 3-х томах. Том 3. – М.: Московский независимый институт международного права, 1999. – С. 322-475.
3. Будаков М.О. Актуальні питання боротьби з міжнародним морським піратством//Боротьба із організованою злочинністю (теорія і практика) -№ 3.- Київ, 2006. – С. 17 – 28.
4. Григорян В.Л., Дмитриев В.И. Пиратство, разбой и терроризм на море. – М.: Академкнига, 2004. – 135с.
5. Якимляк С. Пірати ХХІ століття // Військо України. – 2006. - № 7. – С. 46-48.